

# Ще изчезне ли българският народ?

**ГЕОРГИ МАРКОВ**

Може би за мнозина този въпрос звучи фантастично. Изчезването на един народ не е често явление, още повече – народ с 13-вековна история и прекрасен собствен език. Но ония, които познават действителното положение у нас днес, неоспоримите факти и изводите, които те налагат, не могат да не бъдат разтревожени от едно трагично явление. Още преди години то възбуди вълнения сред официалните партийни и правителствени среди, в печата и по радиото се заговори с не много висок глас, че раждаемостта на българите е на едно от последните места в света, че българската част от населението е с отрицателен прираст, т. е. започва да намалява. Апелираше се за спешни мерки. Но тъй като негативните явления никак не са по вкуса на съвременните български ръководители, не се направи задълбочено обсъждане и анализ на статистическите данни. Въпросът набързо беше претупан по държавна и партийна линия и крайният му резултат се изрази с покачването на ергенския данък от 5 на 10 на сто. Както и с масовото преименуване на цигани с български имена. И този път, както в много други случаи, властта стана жертва на еснафската си скрупулозност – да се скрие болестта на момата, та дори и тя да умре. За първи път в своята история, в години на мир, а според властта – и години на небивало щастие, българският народ започна да намалява. Отбелязаният прираст на населението, което все пак достигна над осем милиона, е изключително за сметка на циганското и донякъде на турското малцинство в страната. Лично на мен един от секретарите на ЦК на БКП ми е казал: „След 20 години ние ще бъдем турско-циганска държава.“

Какво стана с нашия народ? Кое унищожи желанието му да живее, да създава поколение? Кое унищожи силата на земната му кръв? Къде изчезнаха многолюдните селски семейства, родове и цялата бликаща жизненост на една млада нация? Нали всеки знае, че децата са бъдещето? Не е ли отказът от деца отказ от бъдеще?

Реакциите на българските власти показват, че те са неприятно изненадани и като че ли не могат да си обяснят явлението. Печатът, който напълно изразява официалното становище, се опита многократно да обвини младите семейства, че те жертвали децата си за сметка на по-удобен, комфортен живот. Един български социолог обясни, че първото дете в едно семейство бива забавяно или отхвърляно в името на апартамента, второто дете – в името на автомобила и т. н. Друго обяснение, пак плод на характерната еснафска полуискреност, беше, че нежеланието да се раждат деца било свързано с „порасналата свобода на жената“, която предпочитала да бъде инженер, лекар или нещо друго, но не и да посвети живота си на деца. Беше намекнато също, че донякъде и материалните несгоди възпрепятствали раждаемостта.

Пак в печата се появиха и някои от обясненията на

другата страна – семействата. Под формата на строго ограничени анкети и осакатени разговори журналисти се опитаха, доколкото това им беше разрешено, да вникнат по-дълбоко в нежеланието да се раждат деца. Мнозинството от младите двойки се оправдаваха с това, че поради материални причини, а също и поради съвременното устройство на живота в страната, както мъжът, така и жената трябва да работят и няма кой да гледа децата. Приведох се факти, че хора, които нямат стари родители, за да им гледат децата, трябва да разчитат на детските домове. Но влизането на едно дете в детски дом сега било по-трудно от влизането на кандидат-студент в университета.

Естествено, печатът в България не отиде по-далеч в своите търсения, може би защото знаеше добре какво ще срещне.

Защото не става въпрос за една или две причини, които биха могли да бъдат отстранени с правителствени решения, а за комплекс от болестни явления, някои от които вече непоправимо са разрушили жизнеспособността на народа. За всекиго е ясно, че не става въпрос за преходни явления, а за тежко заболяване на националния дух, чиито трагични последствия тепърва ще наблюдаваме. Нека погледнем не на материалната смяна на дете за автомобил, а на онова, което поражда тази смяна, като се позовем именно на това, че битието определя съзнанието.

Първото, което откриваме е, че днес в България съществува всеобщо чувство за безсмислица. Хората не виждат никакъв смисъл в това да работят, да създават, да раждат, да се стремят към нещо значително или възвишено. Всичко протича под чудовищния знак на живота ден за ден. И това не е трагикомична игра на шепа кафеджийски интелектуалци, а атмосфера, проникнала и в последното село. За да не бъде голословен, нека се позова на няколко факта: огромното нарастване на броя на разводите, по които България заема едно от първите места в света; значителното нарастване на броя на самоубийствата, характерно впрочем за повечето страни от съветския лагер; честите констатации на партията и комсомола, че младежта нямала идеали; големият брой стопански престъпления и кражби; разни форми на проституция. Нито един от изброените дотук факти не съществуваше като явление в страната преди 25 години. Искам да разкажа само един куриозен случай. Когато работех като инженер в едно предприятие, един от добрите ми работници изпадна в болестна апатия, нежелание да говори, да яде, да живее; направи няколко опита за самоубийство и го прибраха в лудницата. Отидох да го видя, беше в особено състояние. Опитах се да му кажа, че трябва да се помъчи да живее. Но той ме погледна полуусмихнат, тъжен и ми каза със странен глас:

...Него можем да причислим към "тежката артилерия на идеологическата диверсия, провеждана от противника чрез радиопропагандата. В своите беседи Г.Марков обхваща широк кръг въпроси от областта на идеологията, културата и изкуството, които се поднасят често в приемлива и въздействаща форма. Всички материали са пропити от злостен антикомунизъм и омраза към войчко, свързано с партията и нейната дейност.

„Няма нареждане да се живее, другарю Марков! Виж, ако имаше нареждане... можеше и да се живее!“

Първият аспект на безсмислицата е безперспективността. Един наблюдателен западен журналист след посещението си в България отбеляза, че онова, което му е направило най-силно впечатление е, че всеки човек в тая страна „има определен таван“, че обществото е ограничило развитието на всекиго с предопределен таван. Разбира се, за грамадното мнозинство от населението таванът е твърде нисък. По силата на изкуствено създаденото и настойчиво поддържано класово и социално безправие в страната, всяко дете – утрешен гражданин, има определен път. Всеизвестно е, че колкото и да е способно детето на обикновения гражданин (който не е имал щастието да изяде два шамара в полицията преди 9. IX. и следователно няма героично минало, нито полезно настояще), то не може да се състезава с детето на един партиен ръководител, което при цялата си тъпотия ще влезе в английската гимназия и ще попълни утре мястото на татко си в ръководството на държавата. Не е ли странно, че няма нито един случай, при който дете на партиен ръководител да е завършило техникум, да упражнява професия като стругар, металург, миньор, строител? Ако само погледнем състава на българските легации в чужбина, ще открием, че те са подслонили децата на повече от половината съвременна българска аристокрация. Вчера роденият Иванчо от Горубляне, който може да има заложбите на велик астроном, инженер, артист, никога няма да отиде по-далече от местното ТКЗС, докато някой Володя (за определени кръгове това е също българско име), седнал в „Чайка“-та на баща си, ще заеме място в университета и след това – където си иска. Да не говорим, че в училище Володя винаги ще има по-добри бележки от Иванчо и при всички съревнования състезанието ще бъде между „Чайка“-та и пешеходеца.

Вторият аспект на безсмислицата е произведен на първия. Разрушението на всички нравствени норми и понятия доведе до това, че всичко може. Колко пъти политиката на БКП преобърна вековни разбирания за добро и зло, за честност и безчестност, за лъжа и истина? Ами огромната лъжа, наречена комунизъм, в името на която се извършват безброй престъпления? Едни и същи хора обявяват един и същ човек (Трайчо Костов) за национален герой, после за национален предател и го обесват, след което отново го обявяват за национален герой и му издигат паметник, а пък напоследък май пак ще го обявят за предател. Да не говорим за липсата на елементарна справедливост в страната, за липсата на съд, на критерии за каквото и да било, или ако трябва да обобщим всичко в един принцип – това е принципът на безпринципността.



Третият аспект е чувството на несигурност. Няма човек в страната – от председателя на държавния съвет до последния гражданин, който да познава чувството за сигурност. Не съм сигурен дали комунистите премахнаха експлоатацията на човек от човека, но те създадоха нещо още по-жестоко, нека го наречем „зависимост на човек от човека“, при която всеки подлец или мижитурка може да изиграе убийствена роля в живота на всеки гражданин. Несигурност в работата, несигурност у дома, несигурност в бъдещето. Прибавете към това призрачната атмосфера на войната, която се подхранва от цялата пропагандна машина. В продължение на последните 20 години България може би десет пъти беше пред конфликт. Корея, Суец, Куба, Виетнам, Югославия, Китай, Чехия, Израел... Всеки знае, че при евентуална съветска война България ще бъде първата страна, която ще се намеси. Военно обучение, непрекъснато свикване на запасни, бойни подготовки, непрекъснати аларми... За какви деца може да става дума?

При това аз не искам да засягам общественото устройство, откъдето произтичат множество други фактори, които отравят душите и сърцата на българските граждани. Това е общото обяснение. Затова мнозина стигнаха до крайно неприсъщото на националния ни характер живее ден за ден, затова не една млада жена повтаря: „За какво да раждам! Да създавам един нещастник, за да се мъчи на този свят! Не, това е престъпление!“ Ето какво пресушава корените на 13-вековното българско дърво. Въпреки пълното ни разбиране за размера на злото, аз искам да вярвам, че обикновените граждани ще съумеят да надвият безплодната атмосфера, в която живеят, и може би с някаква нова петвековна надежда ще съхранят живото тяло на народа и чудния български език.

*Естето е излъчено на 26. 01. 1972 г. по радио „Дойче веле“*